

Valvontaohjelma

Dnro V/22232/2019

30.8.2022

Valtakunnallinen terveyden- suojelun valvontaohjelma vuosille 2020–2024

Päivitys vuosille 2023–2024

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Kuvailulehti

Julkaisun nimi Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020–2024, Päivitys vuosille 2023–2024

Julkaisija Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira

Julkaisun päivämäärä 30.8.2022

Dnro V/22232/2019

Tiivistelmä

Valvira on valmistellut valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2020–2024. Valvontaohjelmalla ohjataan kuntien terveydensuojelun valvontaa. Ohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti sekä turvata ihmisille terveellinen elinympäristö. Tämä on ohjelman päivitys vuosille 2023–2024.

Avainsanat (asiasanat) valvontaohjelma, valvontasuunnitelma, terveydensuojelu, suunnitelmallinen valvonta

Sisällys

Johdanto 4

Yleistä 4

1	Toimintaympäristö	6
1.1	Terveydensuojelulain muutos	6
1.2	Juomavesidirektiivi.....	7
1.3	Radonvalvonnan käytännöt	7
1.4	Vati	9
1.5	Muutokset Valviran ohjeissa	9
2	Valvontasuunnitelman sisältö	10
2.1	Tarkastus.....	10
2.2	Riskinarviointi ja tarkastustiheys	12
2.3	Näytteenotto ja tutkiminen	14
2.4	Muut valvonnan muodot	16
2.5	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	17
2.6	Muut suunnitelmassa huomioitavat asiat	17
3	Terveydensuojelun painopisteet	19
3.1	Omavalvonnan tukeminen	21
3.2	Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö	21
4	Valvontaohjelmakauden arviointi	27
5	Suunnitelmallisen säännöllisen valvonnan kohdetyypit	28

Johdanto

Valvira on valmistellut valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2020–2024. Valvontaohjelmalla ohjataan kuntien terveydensuojelun valvontaa. Ohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti sekä turvata ihmisille terveellinen elinympäristö. Tämä on ohjelman päivitys vuosille 2023–2024. Päivitykset on merkitty marginaaliin puhekuplalla (esimerkki vieressä).

Päivitetty

Yleistä

Valvira laatii terveydensuojelulain mukaisen valvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman (**valvontaohjelma**). Valvontaohjelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet.

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma ja sen perusteella annettava ohjaus paikallisen valvontasuunnitelman laatimiseksi perustuu terveydensuojelulakiin (763/1994, 4 a §) sekä ympäristöterveydenhuollon yhteiseen valtakunnalliseen valvontaohjelmaan ja siinä sovittuihin periaatteisiin. Aluehallintovirastot valvovat, ohjaavat ja arvioivat terveydensuojelua alueellaan.

Tämä valvontaohjelma koskee ohjelmakauden 2020–2024 terveydensuojelussa tarkoitettua suunnitelmallista valvontaa, jota paikallinen viranomainen toteuttaa valvontasuunnitelmallaan. On huomattava, että terveydensuojelu sisältää säännöllisen valvonnan lisäksi lukuisia muitakin valvontaan liittyviä tehtäviä. Näitä on käsitelty muun muassa valvontaohjelman [luvussa 2.6](#).

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman tavoitteena on

- yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat yhdenvertaiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta, paikallista riskinarviointia unohtamatta, sekä
- valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa valvontaresursit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään elinympäristön terveellisyttä.

Valvontaohjelma on terveydensuojelulain mukaan tarkistettava tarvittaessa. Esimerkiksi lainsäädännön tai valvonnan toimintakentän muutokset voivat aiheuttaa tarpeen valvontaohjelman tarkistamiseen.

Valvontaohjelman päivitys vuosille 2023–2024 keskittyy terveydensuojelulain muutoksen vaikutuksiin. Toimintaympäristön kuvaus on päivityksen yhteydessä tarkistettu ja vähäisempiä lisäyksiä on muuallakin.

1 Toimintaympäristö

Terveydensuojelulain tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä mm. huomioidulla terveydensuojelu yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennalta ehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena.

1.1 Terveydensuojelulain muutos

Terveydensuojelulain muutos hyväksyttiin loppuvuodesta 2021 ja se tuli voimaan 2022 alusta. Laissa tarkennettiin ilmoitusvelvollisuutta ja valvonnan maksullisuutta, mutta lisäksi tuotiin kokonaan uusi vuosittainen valvonnan perusmaksu. Perusmaksulla katetaan sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jolle ei voida määrittää suoriteperusteista maksua tai johon suoriteperusteinen maksu ei muuten sovellu. Näitä ovat esimerkiksi toiminnanharjoittajalle tarjottava omavalvonnan tuki, koulutus ja terveyshaittojen ehkäisyyn tähtäävä asiantuntija-apu toiminnan suunnittelun yhteydessä. Lisäksi maksulla katetaan muun muassa talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatiminen sekä esimerkiksi vesiepidemioiden selvittämiseen liittyvä työ. Uusi maksu tukee terveyshaittojen ennaltaehkäisyä ja valvontatoiminnan kehittämistä sekä valvontakeinojen monipuolistumista, mutta lakimuutoksen tarkoituksena on silti ennen kaikkea kattaa nykyistä maksutonta valvontatyötä.

Lakimuutoksella on tarkennettu myös ilmoitusvelvollisten toimintojen luetteloa siirtämällä ilmoituksenvaraiset toiminnot ja huoneistot pykälätekstistä yksityiskohtaisemmaksi lain liitteeksi. Valvira on julkaissut lakimuutoksen soveltamista koskevan [ohjauskirjeen](#) ja sen lisäksi ilmoitusvelvollisuutta koskevan 13 §:n soveltamisesta annetaan lisäohjausta.

Tässä valvontaohjelmassa huomioidaan lakimuutoksesta johtuvat muutokset kunnan valvontasuunnitelmaan. Keskeisimmät vaikutukset käsittävät viranomaisen keinovalikoiman laajentumisen ja maksuperustan vahvistumisen. Valvontaohjelmassa tuetaan viranomaisen vapautta käyttää kulloinkin tarkoituksenmukaisinta valvontakeinoja. Terveydensuojelussa olosuhdevalvonta

sanelee kuitenkin sen, että tarkastukset ovat edelleen keskeisiä valvontatoimia.

1.2 Juomavesidirektiivi

Juomavesidirektiivin toimeenpanoa koskeva lainsäädäntö on parhaillaan valmistelussa. Direktiivin keskeisenä tavoitteena on talousveden terveydellisen laadun turvaaminen riskienhallinnan ja laatuvaatimusten keinoin. Riskinarviointinnissa on otettava huomioon koko vedentuotanto- ja -jakelujärjestelmä raakavedestä kuluttajan hanaan asti. Riskienhallinnan lisäksi direktiivissä säädetään uusista seurattavista talousveden laadun kemiallisista muuttujista, hygieenisistä vaatimuksista talousveden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille, vedenkäyttäjille annettavasta tiedosta veden laadusta sekä muista vesihuoltolaitoksen toimintaa kuvaavista tunnusluvuista sekä veden saataavuuden varmistamisesta etenkin heikompiosaisille ja haavoittuville väestöryhmille.

Talousvettä koskevan juomavesidirektiivin toimeenpanoon liittyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2023 alussa. Osaan uusista säännöksistä on kuitenkin tulossa siirtymäsäännöksiä. Raakaveden riskienhallinta tulee olla laadittuna 12.7.2027 mennessä. Talousveden toimitusjärjestelmää ja ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat toimenpiteet tulee puolestaan olla tehtynä 12.1.2029 mennessä.

1.3 Radonvalvonnan käytännöt

Säteilylain (SäL 859/2018) mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Lisäksi kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säteilylain 146 §:ssä tarkoitettua selvitysvelvollisuutta talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden oleskelutilojen osalta. Säteilylain muutoksen yhteydessä asunnon ja muun oleskelutilan radonpitoisuuden viitearvoksi asetettiin 300 Bq/m³ (STMa 1044/2018). Vastavasti uuden rakennuksen suunnittelun ja toteutuksen viitearvo on 200 Bq/m³.

Säteilylaki (156 §) velvoittaa selvittämään eräiden muiden oleskelutilojen radonpitoisuudet. Muussa oleskelutilassa henkilömäärä on yleensä tilojen kokoon nähden asuntoja suurempi ja niissä oleskelee muitakin kuin työntekijöitä. Erityisesti lasten osalta altistumisen rajoittaminen on tärkeää, koska

säteilyannos kertyy elimistöön koko eliniän ajan. Terveydensuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevia muita oleskelutiloja ovat mm. koulut, päiväkodit, tehostetun palveluasumisen yksiköt ja vastaanotto-keskukset. Säteilylain 156 §:n mukainen selvitysvelvollisuus koskee tiloja, jotka sijaitsevat säteilylain 155 §:n 1 mom. 1–3 kohdassa tarkoitettussa paikassa. Näiden toiminnanharjoittajien on tarkastuksen yhteydessä annettava selvitys sisäilman radonpitoisuudesta. Säteilylain 156 §:n 2 momentissa on myös selvennetty tilanteita, joissa selvitystä ei tarvitse tehdä.

Säteilyturvakeskus toimii talousveden radioaktiivisuuden valvonnassa asiantuntijatahona, joka tarvittaessa neuvoo kunnan terveydensuojeluviranomaista. Jos radonin aktiivisuuspitoisuus poikkeaa talousvesiasetuksessa säädetystä, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on viivytyksettä ilmoitettava poikkeamasta STUK:lle talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaan (1352/2015, 19 § 2 mom) (jäljempänä talousvesiasetus).

Tapauksissa, joissa talousveden radonpitoisuus on laatuvaioitetta (alle 300 Bq/l) suurempi, mutta laatuvaatimusta (1 000 Bq/l) pienempi, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on harkittava korjaavien toimenpiteiden tarpeellisuutta riskinarvioinnin perusteella. Terveydensuojeluviranomainen voi tarvittaessa olla yhteydessä Säteilyturvakeskukseen, joka auttaa riskinarvioinnissa. Jos talousveden radonpitoisuuden laatuvaatimuksen enimmäisarvo (1000 Bq/l) tai viitteellinen vuosiannos (0,10 mSv) ylittyy, korjaavat toimenpiteet ovat säteilyturvallisuussyistä aina välttämättömiä. Pienten talousvettä toimittavien laitosten valvonnassa (STMa 401/2001) on otettava huomioon, että radonin enimmäispitoisuus on laatusuositus.

Suomessa on laadittu [Kansallinen toimintasuunnitelma radonista aiheutuvien riskien ehkäisemiseksi](#). Suunnitelmassa asetetaan pitkän aikavälin tavoitteet ja keinot, joiden avulla radonista aiheutuvaa keuhkosyöpäriskiä Suomessa voidaan pienentää.

Säteilyturvakeskus, Valvira, aluehallintovirastot sekä kuntien terveydensuojeluviranomaiset toteuttivat 2019–2021 sosiaalihuollon toimintayksiköiden radonvalvontakampanjan. Valvira ja STUK päivittävät terveydensuojelun radonvalvontaohjeistusta. Ohjeistuksella pyritään yhdenmukaistamaan valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti sekä kehittämään yhteistyötä STUK:n ja terveydensuojeluviranomaisten välillä.

1.4 Vati

Ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmä Vatin käyttöönoton jälkeen käynnistynyt Vati2-jatkohanke päättyy kesäkuussa 2022. Vati-järjestelmää on kehitetty hankkeessa etenkin talousveden näytteenoton osalta ja merkittäviä lisäyksiä ovat uimavesiraportoinnin valmistuminen ja ilppa-ilmoituspalvelun käyttöönotto. Osa Vati2-jatkohankkeessa kaavailuista uudistuksista jää toteuttamatta ja siirtyy myöhempään kehittämishankkeisiin.

1.5 Muutokset Valviran ohjeissa

Terveydensuojelulain 2022 alusta voimaan tulleessa muutoksessa uimahalleja ja vastaavia koskeva ilmoitusvelvollisuus ei ole muuttunut. Yksittäiset yleiset altaat eivät ole olleet, eivätkä ole muutoksen jälkeenkään, ilmoitusvelvollisia kohteita. Kuitenkin 29 §:n nojalla viranomaisen on valvottava säännöllisesti myös yleisten altaiden vedenlaatua. Mikäli yleinen allas ei ole jonkin ilmoitusvelvollisen toiminnan oheistoiminta ja siten valvonnan piirissä, Valvira suosittelee pyytämään yleisistä altaista ilmoituksen terveydensuojelulain 13 §:n 6 kohdan perusteella. Näin viranomaisen voi valvoa säännöllisesti näiden altaiden vedenlaatua lain (TsL 29 §) vaatimusten mukaisesti. Tällaisiin kohteisiin ei tarvitse kohdistaa muuta säännöllistä olosuhdevalvontaa.

Muutoksia Valviran ohjeissa:

- Toimintatavat talousveden laadun turvaamiseksi – tautia aiheuttavat mikrobit, kesä 2022
- Asumisterveysasetuksen soveltamisohje [osa III](#) (pdf), päivitetty 8.10.2021
- Asumisterveysasetuksen soveltamisohje [osa IV](#) (pdf), päivitetty 19.2.2020

Terveydensuojelun valvontaohjeisto (perustui Yterva-hankkeeseen) on poistettu käytöstä. Terveydensuojeluviranomaisten käytössä olevasta ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä saa tietoa ajankohtaisista asioista ja tulkinnoista.

2 Valvontasuunnitelman sisältö

Kunnan terveydensuojelun valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat terveydensuojelulaki ja valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma.

TsL 6 §, 2–3 mom.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva **terveydensuojelun valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma)**. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 4 a §:ssä tarkoitettu terveydensuojelun valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Valvontasuunnitelmassa kuvattavia asioita ovat säännölliset tarkastukset, riskinarviointi, näytteenotto ja muut valvontakeinot sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi. Valvontasuunnitelmissa on tärkeää käsitellä myös muuta valvontaa sekä muita terveydensuojelutehtäviä. Esimerkiksi asuntojen ja muiden oleskelutilojen olosuhdevalvonta ja terveyshaittaepäilyjen selvittäminen ovat merkittäviä ja aikaa vieviä tehtäviä. Muita kuvattavia asioita ovat muun muassa erilaiset säännöllisesti toistuvat viranomaislausunnot ja valvontaohjelman painopisteenä olevat elinympäristöterveyttä edistävät tehtävät sekä [luvussa 2.6](#) mainitut kohdat.

Terveydensuojelun valvontasuunnitelma voi palvella kunnan valvontatyötä elinympäristöterveyden edistämisessä laajemminkin. Kuntalaisilla tulisi olla käytettävissään tietoa elinympäristön tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista sekä niiden terveydellisistä vaikutuksista. Vastaavasti tietoa pitäisi olla myös kuntien omassa käytössä, jotta ne voivat ottaa terveysnäkökohdat huomioon riittävästi kaikessa elinympäristöä koskevassa päätöksenteossa.

2.1 Tarkastus

Säännöllinen valvonta on prosessi, johon tarkastus kuuluu yhtenä keskeisenä valvontatoimena. Valvontasuunnitelmaan kirjataan säännöllisen

valvonnan tarkastuksen tavoite ja sisältö vähintään valvontakohtedetypeittäin. Tarkastusten määrittelyssä tuodaan esille, minkä lain perusteella tarkastuksia tehdään ja mitä kokonaisuuksia tarkastuksilla tarkastetaan (esitys kohtedetypeittäin tai kohteittain). Tämä on tärkeää, koska kohteeseen voi kohdistua usean eri ympäristöterveydenhuollon lain mukaista valvontaa. Asiakirjatarkastukset ovat osa valvonnan prosessia. Viranomaisohjeissa ja valvonnan ohjauksessa voidaan antaa myös asiakirjojen tarkastamiseen ja tarkastusten maksullisuuteen liittyvää tarkempaa ohjeistusta, kuten esimerkiksi talousvesi-asetuksen soveltamisohjeen osassa I on annettu.

Päivitetty

Terveystensuojelulakiin on 2022 alusta tuotu asiakirjatarkastuksen käsite. Sillä tarkoitetaan tarkastusta, jonka valvontaviranomainen tekee tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteeseen kuuluvassa tilassa. Asiakirjatarkastus vastaa laajuudeltaan valvontakohteessa tehtävää tarkastusta ja siitä tehdään myös oma tarkastuskertomus. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai valvontakohtetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä. Asiakirjatarkastuksen tulisi kohdistua tiettyä asiaa tai asiakokonaisuutta koskevan yksiselitteisen tiedon selvittämiseen. Asiakirjatarkastuksia ovat esimerkiksi kotirauhan piirissä olevan ilmoitusvelvollisen toiminnan toiminnanharjoittajan antaman selvityksen tarkistaminen. Asiakirjatarkastuksilla ei kuitenkaan tarkoiteta esimerkiksi viranomaisen antamaa ohjausta ja neuvontaa tai lausuntojen antamista.

Terveystensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on viime kädessä selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksella todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveystensuojeluviranomainen tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai määräykset.

Moniin terveystensuojeluvalvonnan kohteisiin (esim. koulut) kohdistuu myös muiden viranomaisten suorittamaa valvontaa. Valvontatoiminnan kehittämiseksi ja tehostamiseksi on tarkoituksenmukaista tehdä yhteistarkastuksia, jolloin kohde tarkastetaan kattavasti samalla kertaa eri lainsäädäntövaatimusten mukaisesti. Yhteistarkastusten lisäksi myös muu tiedonvaihto viranomaisten kesken on tärkeää.

Tarkastuksesta on aina laadittava tarkastuskertomus, joka täyttää sille asetetut vaatimukset ja jossa huomioidaan muun muassa toimialakohtaiset ohjeet. Valvira on laatinut yhteistyössä valvontayksiköiden kanssa Vati-tarkastuslomakepohjat terveydensuojelulain suunnitelmallista valvontaa varten. Lomakkeet on päivitetty 2020 aikana ja otettu käyttöön 2021 alusta. Lomakkeet ohjeineen löytyvät ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä ja ovat täytettävissä Vati-tietojärjestelmässä. Tarkastuslomakkeiden käytöllä yhtenäistetään valvontaa valtakunnallisesti.

2.2 Riskinarviointi ja tarkastustiheys

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein ja siten, että terveyshaittaa mahdollisesti aiheuttavat tekijät havaitaan tarkastuksilla. On huomioitava, että riskinarviointiin perustuvaa suunnitelman mukaista säännöllistä valvontaa ei voida korvata tai lopettaa terveyshaittaepäilyn käsittelyn ajaksi, joka joissain kohdetyypeissä (kuten oppilaitoksissa) voi olla pitkäkestoinen ja ketjuuntuva. Sen sijaan epäillyn terveyshaitan johdosta valvontakohteen valvonnan riskinarviointia tulee uudelleen arvioida ja tarkastustiheyttä mahdollisesti lisätä.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset toiminnot ovat ilmoituksenvaraisia ja kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveydensuojeluviranomaisella on aina mahdollisuus riskinarvioinnin perusteella pyytää ilmoitus terveydensuojelulain liitteen 6 kohdan mukaisesta toiminnasta ja ottaa toiminta suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ilmoituksen sisällöstä on säädetty tarkemmin terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 4 §:ssä.

Terveydensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa valvontakohteen tiedot tietojärjestelmään. Todistuksen antamisen yhteydessä voidaan antaa toiminnanharjoittajalle ohjausta ja neuvontaa. Kohteen säännöllisen valvonnan arvioitu tarkastustiheys on suositeltavaa kertoa toiminnanharjoittajalle todistuksen antamisen yhteydessä ja samalla on hyvä todeta myös ensimmäisen suunnitellun säännöllisen tarkastuksen arvioitu ajankohta. Ilmoituksen käsittelyn yhteydessä arvioidaan mahdollisia terveyshaittoja. Niiden perusteella voi syntyä tarve antaa määräyksiä jo ennen toiminnan alkamista.

Terveydensuojelulain 18 §:n mukaiset talousvettä toimittavat laitokset tarvitsevat hyväksynnän ja 18 a §:n mukaiset laitokset ovat ilmoituksenvaraisia.

Talousvesivalvonnan hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyt on kuvattu tarkasti [Valviran ohjeissa](#).

Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella on määritetty valvontaohjelman alustava tarkastustiheys (liite 1). Tämä tarkastustiheys on lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa, mikäli kohteelle ei vielä ole tehty kohdekohtaista riskinarviointia. Valvontaohjelman tarkastustiheys ei korvaa valvontayksiköiden tekemää riskinarviota, vaan valvontayksiköiden tulee arvioida alueellaan riskejä kohdekohtaisesti.

Kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella valvontakohteen suunnitelman mukaista tarkastustiheyttä voidaan tarvittaessa lisätä tai vähentää. Riskinarviointi perustuu toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuviin terveyshaittoihin sekä toiminnan valvontahistoriaan sekä omavalvonnan toimivuuteen. Toiminnanharjoittajalle tulisi kertoa mihin tarkastustiheys perustuu ja miten hän voi siihen vaikuttaa sekä tarkastuksen keskeinen sisältö. Riskinarviointi on jatkuva prosessi eli seuraavalla säännöllisen valvonnan tarkastuksella arvioidaan kohdekohtainen riski uudelleen, ellei sitä ole jostain syystä ollut tarvetta tehdä aikaisemmin. Säännöllisen valvonnan vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein.

Päivitetty

Verkkoalustoilla tarjottavissa pienimuotoisissa lyhytaikaisissa majoitukseen tarjottavissa huoneistoissa suunnitelmallista valvontaa voidaan terveydensuojeluviranomaisen harkinnan mukaan toteuttaa muutoinkin kuin tarkastuksin. Näitä keinoja voivat olla esimerkiksi toiminnanharjoittajien omavalvonnan tuki ja terveyshaittojen ehkäisyyn tähtäävä asiantuntija-apu toiminnan suunnittelun yhteydessä. Lisäksi kohdekohtaisen riskinarvioinnin tai satunnaisen otannan avulla voidaan kohdentaa tarkastustoimintaa rajattuun ryhmään kohteita.

Valvontasuunnitelmassa olisi kuvattava valvontayksikön käyttämä riskinarviointiprosessi ja miten se etenee ilmoituskäsittelystä kohteen valvontaan.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat mm.:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu)
- Aikaisemman valvonnan tulokset (onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty)
- Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavat tekijät

2.3 Näytteenotto ja tutkiminen

Talousveden sekä uima- ja allasvesien laadun valvonta on osa kohteen suunnitelmallista valvontaa ja valvontasuunnitelmaan sisällytetään arvio otettavista viranomaisnäytteistä. Suunnitelmasta on käytävä ilmi lainsäädännön edellyttämä vähimmäisnäytteenotto. Näytteet ja tutkimukset ovat tärkeä osa myös asumisterveysvalvontaa.

Viranomaisvalvontaan liittyvän näytteenoton voi suorittaa myös muu kuin terveydensuojeluviranomainen. Tällöin on kuitenkin varmistettava näytteenottajan pätevyys. Näytteenottajan on tunnettava näytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Pätevyyden voi osoittaa henkilösertifiointilla, esimerkiksi talousvesien, uima- ja allasvesien osalta [ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointilla](#). Terveydensuojeluviranomainen voi varmistaa pätevyuden myös muilla tarkoituksenmukaiseksi katsomillaan tavoilla. Perusteet on kirjattava valvontasuunnitelmaan.

Valvontasuunnitelmassa on esitettävä, missä [Ruokaviraston hyväksymissä laboratorioissa](#) viranomaisvalvontaa varten otetut näytteet tutkitaan.

Tutkimusmenetelmien on oltava lainsäädännön mukaisia. Terveysturvajelu-laki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät varsin tarkasti näytteenoton ja tutkimukset. On syytä muistaa myös, että terveysturvajeluviranomaisen selvittäessä sisäympäristöön liittyviä terveyshaittoja esim. asun-noissa tai kouluissa, on asumisterveysasetuksessa (STMa 545/2015) mainit-tujen muuttujien määritykset tehtävä Ruokaviraston hyväksymissä laborator-iissa, hyväksytyillä menetelmillä.

Päivitetty

Ruokavirasto valvoo hyväksymiensä laboratorioden toimintaa. Valvontayksi-kön on syytä sopia kirjallisesti laboratorion kanssa sähköisestä analyysitieto-ten siirtopalvelusta sekä toiminnasta häiriötilanteissa ja virka-ajan ulkopuo-lla. Osana juomavesidirektiivin toimeenpanoa on terveysturvajelulakiin suunnitteilla muutos, jossa laboratorion analyysitietojen siirtopalvelun käyttö olisi lisäedellytys Ruokaviraston hyväksynnälle. Veden välityksellä leviävien epidemioiden yhteydessä voidaan käyttää myös muita kuin Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita, esim. tutkittaessa patogeenejä. Kunnan terveysturvajelun valvontasuunnitelmassa on syytä kuvata virka-ajan ulkopuolella toteutettavien, häiriötilanteisiin liittyvien talousvesi-, uimavesi- ja allasvesi-näytteenottojen, näytteiden tutkimisen ja laboratorion palvelujen saatavuuden lisäksi se, miten ja kenelle laboratorio ilmoittaa tutkimustuloksista. Häiriöti-lanteiden hoitaminen voi edellyttää ripeästi toteutettavia toimenpiteitä, minkä vuoksi vesitutkimustuloksista tiedottaminen tulee olla viivytyksetöntä. Saastu-mistilanteessa vedestä voidaan tutkia myös muita kuin valvontatutkimusohjel-maan sisältyviä muuttujia.

Talousveden laadun säännölliset valvontatutkimukset ja vähimmäistutkimus-tiheys on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvon-tatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaati-muksista ja valvontatutkimuksista.

Uima- ja allasvesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraa-vissa säädöksissä:

- STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatu-vaatimuksista ja valvontatutkimuksista

- STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM:n asetusta (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sovelletaan EU:lle raportoitavien uimarantojen valvontaan.

Muut säädökset:

- STM:n asetus (545/2015) asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista
- Valtioneuvoston asetus (152/2015) elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista
- Valtioneuvoston asetus (1365/2011) elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä

2.4 Muut valvonnan muodot

Terveydensuojelulain muutoksen ([16.12.2021/1187](#)) eräänä tavoitteena on tukea valvontaa siten, että käytetään kulloinkin vaikuttavinta ja tarkoituksenmukaisinta valvonnan muotoa. Valvonnan monipuolistumisella ennaltaehkäistään terveyshaittojen syntyä tehokkaammin, esimerkiksi ohjauksella, neuvonnalla, lausunnoilla ja sidosryhmäyhteistyöllä.

Suunnitelmallisella valvonnalla on terveydensuojelussa tarkoitettu säännöllisiä fyysisiä tarkastuksia. Muut valvontakeinot tukevat valvonnan kokonaisuutta ja voivat joissain tilanteissa edistää terveydensuojelun tavoitteita tehokkaasti ja niitä voidaan toteuttaa paikallisen harkinnan perusteella. Näille tehtäville on nyt aiempaa vahvempi oikeutus myös valvonnan ohjauksen näkökulmasta. Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on harkintaa käyttäen muita valvontakeinoja vaikuttavaksi arvioimallaan tavalla.

Valvontaohjelman suositusluonteisiin tarkastustiheyksiin ei tässä yhteydessä tehdä muutoksia lakimuutoksen perusteella. Terveydensuojelussa tarkastustiheys määräytyy kunnan terveydensuojeluviranomaisen kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Riskinarvioinnin avulla tarkastuksia voidaan kohdentaa etenkin riskialttiimpiin toimintoihin ja niihin kohteisiin, joissa on aiemmillä tarkastuksilla havaittu huomautettavaa. Sen sijaan toimintansa riskit

tunteva ja hallitseva toiminnanharjoittaja voi hyötyä harvennetusta tarkastustiheydestä ja sitä täydentävästä informaatio-ohjauksesta ja omavalvonnan tukemisesta.

2.5 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia ja raportointia käsitellään ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa kappaleessa 2.8. Terveystoiminnan toteutumisen arviointi kuvaa osaa terveystoiminnan tehtävistä. Terveystoiminnan valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa on siksi tarpeellista käsitellä säännöllisen valvonnan lisäksi muun terveystoiminnan valvonnan kattavuutta, vaikuttavuutta ja toteutumista. Valvontasuunnitelman painopisteiden laadullista toteutumista tulisi myös arvioida ja selostaa. Lisäksi muiden valvontakeinojen käyttöä ja toteutumista tarkastellaan sopivassa laajuudessa. Toteutuman arvioinnin tulisi olla hyvin verrattavissa valvontasuunnitelmaan.

Terveystoiminnan valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa (TsL 6 §, 3 mom.). Valvontasuunnitelman tarkistamisen tarkoituksena on huolehtia siitä, että kunnan valvontasuunnitelma on ajantasainen ja ottaa huomioon mahdolliset muutokset lainsäädännössä, ohjeissa sekä muissa paikallisissa olosuhteissa. Käytännössä valvontasuunnitelman tarkistaminen edellyttää siten myös aiemman valvontasuunnitelman toteutuman osittais- tai kokonaisarviointia. Valvontasuunnitelma kannattaa tarkistaa valvontasuunnitelmassa erikseen mainituin määräajoin, sillä valvontakäytännöt uudistuvat jatkuvasti. Valvontasuunnitelman tarkistamisen osalta on huomioitava, että VYHA-tietojärjestelmän päivämäärät asettavat rajoituksia sille, milloin kunnat voivat raportoida valvontasuunnitelmien toteutumista aluehallintovirastoihin. Aluehallintovirastot arvioivat kuntien terveystoiminnan valvontasuunnitelmat ja niiden toteumat pääsääntöisesti arviointi- ja ohjauskäytien yhteydessä.

2.6 Muut suunnitelmassa huomioitavat asiat

Säännöllisen kohdevalvonnan lisäksi lainsäädäntö sisältää viranomaistehtäviä, joihin on varattava henkilöresursseja ja työaika. Näitä ovat:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely

- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja yhteensovittaminen mm. kuntien valmiussuunnitelmien kanssa sekä häiriötilanteiden harjoittelu
- epidemiaselvitykset
- asumisterveysasiat
- asiakasyhteydenotot sekä niihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- sidosryhmäyhteistyö ja lausunnot muille viranomaisille
- kansainväliset laivatarkastukset (toimintatavat terveysuhkien varalta)
- toiminnan seuranta ja kehittäminen

Terveydensuojelua valvotaan yhteydenottojen perusteella ilmoitusvelvollisten toiminnanharjoittajien lisäksi myös muissa kohteissa. Asiakasyhteydenotot sekä valvonta- ja terveyshaittaepäilyt ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla voi olla mahdollinen terveyshaitta.

3 Terveystensuojelun painopisteet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen.

Terveystensuojelulaki sisältää yleisperiaatteen, jonka mukaan toiminnanharjoittajan on suunniteltava ja toteuttava toimintansa siten, että terveyshaittojen syntyminen ehkäistään. Toiminnassa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon yksilöiden tai ryhmien erityinen herkkyys ja niistä seuraavat erityisvaatimukset.

Taulukko 1. Terveystensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella 2020–2024.

Terveystensuojelun painopisteet (2020–2024)
Omavalvonnan tukeminen
<p>Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none">• Toiminnanharjoittajien tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa• Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm. riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa• Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen
Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö
<p>Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none">• Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämisessä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä• Terveystensuojelun tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä• Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

3.1 Omavalvonnan tukeminen

Terveydensuojelulakiin on kirjattu toiminnanharjoittajan omavalvonta (TsL 2 §). Toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa mahdolliset terveyshaittaa aiheuttavat toiminnot sekä pyrittävä ennalta ehkäisemään ja vähentämään niitä. Omavalvonnalla ja sen toimivuudella on tässä merkittävä rooli. Omavalvonta on toiminnanharjoittajan itsensä tekemää järjestelmällistä ja jatkuvaa toiminnan seuranta ja arviointia. Omavalvonta koskee kaikkia toimijoita.

Terveydensuojeluviranomainen pyytää esimerkiksi tarkastuksen yhteydessä toiminnanharjoittajaa selvittämään, miten toimintaan vaikuttavat riskit on tunnistettu, miten niiden vakavuus on arvioitu ja mitä riskien hallintakeinoja on otettu käyttöön. Toiminnanharjoittajia voidaan joutua tukemaan riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Riskien tunnistamisella ja seurannalla on ennaltaehkäisevä vaikutus terveyshaittojen syntymiseen.

Talousveden turvallisen laadun perustana on toiminnanharjoittajan omavalvonta (TsL 20 §). Water Safety Plan ([WSP](#)) -työkalu on suositeltava apuväline toimintaympäristön seurannan, riskinarvioinnin ja muun omavalvonnan suunnittelemiseen. Viranomaisvalvonnalla varmistetaan, että talousveden laatu täyttää talousvesiasetuksen vaatimukset.

3.2 Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa (TsL 6 §). Tarkoituksena on, että paitsi kuntalaisilla, myös kunnan eri viranomaisilla olisi käytettävissään riittävästi tietoa elinympäristön tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista sekä niiden terveydellisistä vaikutuksista. Viranomaisten on yhteistyössä arvioitava paikalliset ympäristöterveysriskit ja asetettava tavoitteet niiden vähentämiselle. Yhteistyössä sovitaan toimenpiteet elinympäristöterveyden edistämiseksi, priorisointi sekä seuranta, ja nämä sisällytetään kuntien strategiaan ja hyvinvointityöhön.

Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennalta ehkäiseminen edellyttävät jatkuvaa vuoropuhelua eri tahojen kesken. Parhaaseen lopputulokseen päästään säännöllisellä yhteistyöllä (esim. kuntien strategiatyöhön osallistuminen,

maankäytön suunnittelu, epidemiaselvitystyöryhmän säännöllinen kokoontuminen, häiriötilanne- ja valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen sekä harjoittelu).

Kuntaliitto on laatinut oppaan "[Ympäristöterveys ja yhdyskunnat](#)" maankäytön suunnittelun, rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun sekä ympäristöterveydenhuollon viranomaisten ja päätöksentekijöiden käyttöön. Oppaan keskeinen asia on alueidenkäyttö ja ympäristöterveyden huomioiminen päätöksenteossa. Hankkeisiin ja suunnitelmiin vaikuttaminen onnistuu parhaiten, kun terveydensuojeluviranomainen osallistuu neuvotteluihin varhaisessa vaiheessa tuomalla esille terveydensuojelun näkökulmia ja havaintoja myös ennen varsinaisia lausuntokierroksia (esim. YVA-selvitykset, alueiden käytön suunnittelu, rakennusluvut).

Taulukossa 2 on kuvattu erilaisia käsitteitä, tapoja ja kokoonpanoja, joissa terveydensuojeluviranomainen tekee tai voi tehdä yhteistyötä.

Taulukko 2. Esimerkkejä yhteistyötavoista.

Esimerkkejä yhteistyötavoista	
Ennalta ehkäisevä terveydensuojelu	
Luvat, ilmoitukset, suunnitelmat, lausunnot, neuvottelut, tiedotus, ohjaus ja neuvonta	<ul style="list-style-type: none">• rakennusvalvonta• ympäristönsuojelu (kunnat ja avi)• kaavoitus (kunnat, maakunta)• sosiaalihuolto (kunnat ja avi)• terveydenhuolto (kunnat ja avi)• avin alkoholihallinto

Esimerkkejä yhteistyötavoista	
Varautuminen häiriötilanteisiin	
Valmiussuunnittelu, varautuminen, häiriötilanneharjoitukset, suunnitelmien yhteensovittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • pelastusviranomainen • kunnan johto (yhteistoiminta-alueella kaikki alueen kunnat) • ELY-keskus • Puolustusvoimat • avi • THL • toiminnanharjoittajat • terveydenhuolto • laboratoriot • viestintä
Terveyshaittaepäilyn selvittäminen	
Savuhaitta, meluvalitukset, tuulivoiman terveysvaikutukset, radonturvallinen rakentaminen	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristönsuojelu • rakennusvalvonta • avin alkoholihallinto • STUK • THL
Kunnan epidemiaselvitystyöryhmä	
Tartuntataudit, epidemiat, varautuminen	<ul style="list-style-type: none"> • kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri • tartuntatautiyhdyshenkilö • kunnan virkaeläinlääkäri • vesihuolto

Esimerkkejä yhteistyötavoista	
Sisäilmatyöryhmät	
Rakennusten terveellisyysseuranta	<ul style="list-style-type: none"> • kiinteistön omistaja • rakennusvalvonta • tilakeskus • kouluterveydenhuolto • työsuojelu • työterveys • tilojen käyttäjien edustaja • opetustoimi
Yhteistarkastukset	
Koulut ja päiväkodit	<ul style="list-style-type: none"> • kiinteistön omistaja • kiinteistön huollosta vastaava taho • rakennusvalvonta • tilakeskus • kouluterveydenhuolto • työsuojelu • työterveys • tilojen käyttäjien edustaja • toiminnan vastuhenkilö • pelastustoimi • hygieniahoitaja

Taulukossa 3 on kuvattu alue- ja keskushallinnon sekä tutkimuslaitosten roolia ja asiantuntijuutta terveyshaittojen arvioinnissa, tunnistamisessa ja ennaltaehkäisemisessä.

Taulukko 3. Esimerkkejä ohjaavista ja tukea antavista yhteistyötahoista

Esimerkkejä ohjaavista ja tukea antavista yhteistyötahoista	
Yhteistyötaho	
avi	<p>Terveydensuojelu: valvonta, ohjaus, arviointi, virka-apu, talousveden kemiallisten laatuvaatimusten poikkeus ja TsL 52 §:n mukainen määräsvalta</p> <p>Työsuojelu: työpaikkojen terveellisyys ja turvallisuus</p> <p>Sosiaalihuolto: sosiaalihuollon yksiköt</p> <p>Alkoholihallinto: anniskelun jatkoaikahakemukset ja alkoholin myynnin ja tarjoilun valvonta</p> <p>Ympäristöluvat: ympäristöluvat, vesiluvat,</p> <p>Terveydenhuolto: terveydenhuollon valvonta, tartuntatauti- viranomaisen.</p>
ELY	<p>Vesihuollon varautumisen valvonta ja häiriötilanneilmoitukset, vesihuoltolain mukaiset tehtävät, pohjavesien suojeleusuunnitelmat, vesienhoitosuunnitelmat, avien antamien ympäristölupien valvonta, YVA- ja SOVA-selvitykset.</p>
STUK	<p>Työpaikkojen sisäilman radon, talousveden radioaktiivisuus, solariumvalvonta, jne.</p> <p>Toimii asiantuntijana ja viranomaisena säteilyvaaratilanteessa, talousveden ja sisäilman radioaktiivisuuteen liittyvissä kysymyksissä, tutkii ja tulkitsee näytteitä, auttaa radonaltistuksen arvioinnissa, tiedottaa ja ohjeistaa</p>

Esimerkkejä ohjaavista ja tukea antavista yhteistyötahoista	
	kansalaisia talousveden ja sisäilman radonista ja terveysvaikutuksista.
THL	<p>Terveydensuojelun asiantuntijalaitos, antaa ohjeita talousveden ja uimaveden häiriötilanteissa mm. näytteiden tutkiminen, tiedottaminen ja terveyshaittojen ennaltaehkäisy. Vastaa ihmisistä tai vedestä eristettyjen epidemian aiheuttajien tarkemmasta tutkimuksesta, tyyppityksestä ja seurannasta sekä auttaa terveyshaitan arvioimisessa.</p> <p>Tuottaa ympäristöterveyskysymyksiin liittyvää tutkittua tietoa ja tiedottaa myös kansalaisia muun muassa pienhiukkasten terveysvaikutuksista. Tukee kuntia elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvityksessä.</p>
Tukes	Kemikaalilain ja kuluttajaturvallisuuslain valvonta, kemikaalien ja muun muassa kosmetiikan tuotevalvonta, kuluttajapalveluiden turvallisuus, kaivoslain mukaiset asiat.
Valvira	Ohjaa terveydensuojelulain valvontaa, laatii valtakunnallisen valvontaohjelman ja valvontaa tukevia ohjeita, TsL 52 §:n määräysvalta.
Ruokavirasto	Hyväksyy ja valvoo laboratorioita, ohjaa muun muassa elintarvikevalvontaa, toimii Vati-järjestelmän kotivirastona (vastaa järjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä).
Maakuntien liitto	Kaavoitus, maakuntaohjelmat.

4 Valvontaohjelmakauden arviointi

Valvontaohjelman toteutumisen arviointi on tärkeä osa ohjelman jatkuvaa kehittämistä. Siinä hyödynnetään kuntien valvontasuunnitelmia ja niiden toteutumisesta tehtyjä arviointeja sekä valvontayksiköiltä saatavaa palautetta ja kehittämisideoita. Tavoitteena on, että aluehallintovirastot arvioivat valvontasuunnitelmat ja niiden toteumat kerran valvontaohjelmakaudella arviointi- ja ohjauksikäyntien yhteydessä tai muulla soveltuvalla tavalla. Arviointi- ja ohjauksikäyntien raporttien pohjalta voidaan tarkastella valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman ohjaavuutta ja sitä, kuinka asetetut tavoitteet ovat toteutuneet.

Valvira on yhdessä aluehallintovirastojen kanssa kehittänyt arviointi- ja ohjauksikäynneille kysymyspohjan, jota käyttämällä terveydensuojeluvalvonnan toteutumisesta saadaan myös valtakunnallista tietoa. Kysymyspohjaa käyttämällä saadaan tietoa myös muiden tehtävien kuin suunnitelmallisen valvonnan toteutumisesta. Näiden käyntien yhteydessä on hyvä kerätä myös erikseen palautetta ja havaittuja kehittämistarpeita valvonnan ohjauksen käyttöön.

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, miten hyvin valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma ohjaa terveydensuojelun suunnitelmallista valvontaa. Lisäksi arvioidaan suunnitelmallisen valvonnan kattavuutta sekä sitä, onko valvontaohjelman painopisteillä lisätty valvonnan vaikuttavuutta. Tärkeää on myös tarkastella painopisteiden näkymistä ja toteutumista valvonnassa.

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa on oleellista tarkastella myös sitä, miksi tavoitteisiin ei ole päästy tai mitkä tekijät ovat tukeneet tavoitteiden toteutumista. Toisaalta valvontaohjelman toteuman arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota siihen, millä tavalla tavoitteiden toteutumista sekä valvonnan vaikuttavuutta voidaan parantaa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Päivitetty

5 Suunnitelmallisen säännöllisen valvonnan kohdetyypit

Aiemman yhden yhdistetyn taulukon sijaan säännöllisessä valvonnassa valvottavat kohdetyypit esitetään terveydensuojelulain muutoksen mukaan ryhmiteltynä. Terveydensuojelulaissa ilmoitusvelvollisten toimipaikkojen ja toimintojen jälkeen on lueteltu Vatin toimintaluokat ja -tyypit. Niistä valitaan terveydensuojelulain toimintoa tai toimipaikkaa vastaava toimintatyyppi.

Käytetyt riskiluokat selityksineen

- **Luokkaan 3** kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).
- **Luokkaan 2** kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski).
- **Luokkaan 1** kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Taulukko 4. Tarkastustiheyden selite

Tarkastustiheys	Selite
2	kaksi kertaa vuodessa
1	kerran vuodessa
0,5	joka toinen vuosi
0,3	kerran kolmessa vuodessa
0,25	kerran neljässä vuodessa
0,2	kerran viidessä vuodessa

Taulukko 5. 1) Majoitustoimintaan tarkoitettu tila

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyytit	Riskiluokka	Tarkastustiheys
Hotelli, hostelli (retkeilymaja, retkeilyhotelli, kesähotelli ja muut vastaavat), huoneistohotelli, motelli ja matkustajakoti	Hotelli Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoitola	2–1	0,2
Lomakeskuksen ja leirintäalueen majoitushuoneisto	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	2–1	0,2
Majoituskasarmi	Kasarnit	2–1	0,2
Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto tai tila (aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntola, yömaja, vastaanottokeskus sekä muut vastaavat)	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä; Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen Muu majoitustoiminta	2–1	0,2 (0 verkkoalustoilla tarjottava pienimuotoinen lyhytaikainen majoitustoiminta)

Taulukko 6. 2) Yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila, sauna, kylpylä, uimahalli, maauimala ja uimaranta

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyytit	Riski-luokka	Tarkastustiheys
Urheiluhalli tai jäähalli	Yleinen liikuntatila	1	0,2
Yleisölle avoin kuntosali tai liikuntatila, jossa on enemmän kuin yksi liikuntatila	Yleinen liikuntatila	1	0,2
Yleisölle avoin liikuntatila, jossa on korkeintaan yksi liikuntasali	Yleinen liikuntatila	1	0,2
Yleisölle avoin sauna (pääasiallinen käyttötarkoitus)	Saunat	2	0,5
Kylpylä, uimahalli, maauimala sekä uimaveden laadun hallinnasta ja direktiivin 76/160/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/7/EY mukainen yleisölle avoin uimaranta (ns. EU-uimaranta)	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	2	1
	Yleiset altaat (kylpylä, uimahalli ja maauimala)	3	1
Muu yleisölle avoin uimaranta	Pienet yleiset uimarannat	2	1

Taulukko 7. 3) Päiväkoti ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämisaika sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos tai sen opetuksen järjestämisaika

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatypit	Riski-luokka	Tarkastustiheys
Päiväkoti	Päiväkoti, ryhmäperhe-päiväkoti, leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	2	0,3
Ryhmäperhepäiväkoti siihen varatussa tilassa	Päiväkoti, ryhmäperhe-päiväkoti, leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	2	0,3
Lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvä toiminnan järjestämisaika	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot ¹	2–1	0,25
Esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta ja korkeakoulutusta järjestävä oppilaitos	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammatillinen oppilaitos, korkeakoulu, muu aikuiskoulutus ja muut koulut ja oppilaitokset	2	0,3

¹ Lasten sisäleikkipuistot ovat 2022 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä liikuntatiloja ja ne kirjataan Vatiin toimintatypille yleinen liikuntatila.

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyytit	Riski- luokka	Tarkastus- tiheys
Taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, korkeakoulu, muu aikuiskoulutus ja muut koulut ja oppilaitokset	2	0,3
Opetuksen järjestämispaikka	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, korkeakoulu, muu aikuiskoulutus ja muut koulut ja oppilaitokset	2	0,3

Taulukko 8. 4) Jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyytit	Riski- luokka	Tarkastus- tiheys
Tehostetun palveluasumisen yksikkö tai laitoshoidon antava sosiaalihuollon yksikkö	<p>Vanhainkoti (laitoshuolto), vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)</p> <p>Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen),</p> <p>Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat;</p>	2	0,3

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyytit	Riski- luokka	Tarkastus- tiheys
	tehostettu palvelu- asuminen), Muut yksiköt		
Lastensuojelulaitos	Lastenkodit, koulu- kodit ja nuorisokodit, ammattilliset perheko- dit, muut lasten-suo- jeluyksiköt,	2	0,3
Ensi- ja turvakoti	Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksik- köt,	2	0,3

**Taulukko 9. 5) Solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygie-
niaa edellyttävä kauneushoitola**

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyytit	Riski- luokka	Tarkastus- tiheys
Solariumpalvelu	Solarium	2	0,2
Ihoa rikkova toiminta	Kosmetologiset huo- neistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2–1	0,25
Erytistä hygieniää edellyt- tävä kauneushoitola	Kosmetologiset huo- neistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2–1	0,25

Taulukko 10. 6) Talousvettä toimittava laitos

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatypit	Riskiluokka	Tarkastustiheys
18 §:n mukainen talousvettä toimittava laitos	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015) EU-raportoitava vedenjakelualue, veden-toimitus vähintään 1000 m ³ päivässä tai vähintään 5000 henkilölle (ominaisuustieto)	3	1 (0,5 jos vain jakelua)
	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	2	0,5 (0,3 jos vain jakelua)
	Tukkulaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja)	3	1

<p>18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin</p>	<p>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)</p> <p>Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10–999 m³ päivässä tai 50–4999 henkilölle (ominaisuustieto)</p>	<p>3</p>	<p>1</p> <p>(0,5 jos vain jakelu)</p>
<p>18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa ja alle 50 henkilön tarpeisiin</p>	<p>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)</p> <p>Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m³/vrk tai alle 50 henkilölle (ominaisuustieto)</p>	<p>2</p>	<p>0,5</p> <p>(0,3 jos vain jakelu)</p>

Valvira

Sosiaali- ja terveystalun
lupa- ja valvontavirasto

Sosiaali- ja terveystalun
lupa- ja valvontavirasto, Valvira

Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
PL 43, 00521 Helsinki
Koskenranta 3, 96100 Rovaniemi

Puhelin 0295 209 111
kirjaamo@valvira.fi
valvira.fi